

Мідзуно, як завжди, прокинувся о десятій. Квапитися вставати він не любив, тому так і лежав, утупившись у стелю, й затягався сигаретою. Раптом майнула думка: «Невже я написав його справжнє ім'я?».

Він усвідомив, що вигукнув це вголос, і нервово роззирнувся, хоч і знав, що нікого нема. Та якби хтось і був. Він же не сказав нічого не для сторонніх вух. Прикро було інше: а ну ж як повадка говорити самому до себе — ознака божевілля? Та ні, вона виникла не тепер, а ще коли він тільки розміняв третій десяток. Просто останнім часом почастишала. З ранку до вечора йому туманилося в голові, спроби зосередитися виснажували, думки наїздили одна на одну, тікали на манівці, ні сіло ні впало пропливали химери, непевні, наче тінь птаха на затуляній папером рамі. І нерідко він несвідомо щось вигукував, а тоді шпетив сам себе, знов-таки, вголос.

«Годі, більше такого не буде!» — хтозна-скільки разів зарікався він. І тримав слово — хвилин п'ять. Далі обіцянка звітрувалася з пам'яті, натомість у голові знову роїлися прибудні видовиська. Голова була начебто своя і в той же час стороння — немов посудина на плечах. Це б нічого, але води в посудині було обмаль, лише на поверхні, решта —

смердючі відходи. А те, що звідти вихлюпувалося, й були його балачки до самого себе.

Якщо ти не господар власній психіці, якщо замість мозку в тебе проектор, причому автоматичний, що сам по собі показує страховиська, а ти споглядаєш їх, склавши руки, не сумнівайся: людські якості ти вже наполовину, як не більше, розгубив. При цьому він розумів, що, найпевніше, підчепив ту звичку, бо жив переважно самотою й не мав справжніх друзів. Коли цілісінький день не маєш з ким словом перемовитися, ніякої нагоди почути людський голос, усередині купчиться журба — без жодних інших підстав. Скажімо, не озивався ж він так сам до себе два чи три роки тому, коли ще мав дружину. Нині він навіть обличчя її вже не пригадував. Але пам'ятав, що як заговорював до неї, то вона хіба що мугикала у відповідь, а сама розтуляла рота разів зо два-три на день. А мала б бути щебетлива, то більше, як чоловік мовчун! Нині ж у нього панувало безгоміння. Жодних людських голосів: ні чужих, ні власного. Ось заради людських голосів він і говорить сам із собою. Справді, він же робить це, лише як поряд нікого. Та й переважно обмежується непевними вигуками.

«От халепа! Я таки назвав його на справжнє ім'я...» — повторив він, і в цю ж мить із сигарети просто на губу зсипався стовпчик попелу. Він набурмосився, розчавив недопалок, якого б вистачило ще хвилин на п'ять, у чайну чашку, що стояла поруч замість попільнички, й, немов соромився власного обличчя, пірнув під ковдру. Лежав довго,

задивлявся в суцільну темряву широко розплющеними очима й ніби думав не знати про що.

«Справжнє ім'я», про яке він торочив сам до себе, було ім'ям персонажа в щойно зданому рукописі. Останні три тижні він гарячково дописував новий роман для квітневого випуску журналу «Народ» і позавчора, порушивши всі можливі терміни, нарешті вручив останні аркуші посильному. Сюжет був з тих, що неабияк удавалися Мідзуно, і він діждатися не міг, доки вийде журнал. Таке ще бувало навіть по п'ятнадцяти роках його письменницької кар'єри. А згодом, смакуючи в пам'яті якісь уривки, зненацька запідозрив, що в двох чи трьох місцях замість імені персонажа написав ім'я прототипа.

«Кодама — Кодзіма, Кодама — Кодзіма...» — бурмотів він під ковдрою, вглядаючись у темряву.

Таке йому траплялося: якось він неуважливо поставив замість імені героїні, списаної з першої подруги, ім'я самої подруги. Того разу він захопився вчасно й устиг виправити до друку, але запам'ятав, у яку халепу мало не вскочив, і пообіцяв собі пильнувати за іменами героїв. То була важкорозв'язна задача. Дати персонажеві прізвище, зовсім не схоже на справжнє, «Кодзіма»? Тоді, пишучи, він утратив би відчуття його реальності. З іншого боку, що важливіший персонаж, то більший може вийти клопіт, як у ньому впізнають чоловіка, з якого він списаний. Отже, варто було відшукати для героя прізвище, настільки схоже, щоб авторові він живо нагадував прообраз,

і водночас настільки відмінне, щоб перший-ліпший читач не здогадався, хто це такий. Врешті, якщо імена надто схожі, завжди можна погратися з віком, зовнішністю чи іншими подробицями. Так він переважно й робив, тільки цього разу йому забракло часу. На початку він, звісно, не плутався і скрізь писав «Кодама», але що ближче був реченець, то швидше доводилося працювати. В останні день-два він майже не спав, списуючи аркуш по аркушу, от і примудрився вставити «Кодзіма» замість «Кодама».

Воно б і нічого, якби роман не був на один із сюжетів, що так добре в нього виходили — суцільний демонізм і декаданс. А саме, герою цікаво, чи вдасться когось, байдуже кого, вбити так, щоб не залишити жодних слідів. Він знаходить підходящу жертву і вбиває, причому й справді не попадається. Прототипом убивці мав стати сам автор. А жертви — Кодзіма.

Так, головний герой мав чимало спільного з Мідзуно... Він зроду не любив нікого, крім себе. Мав усе на світі за повний і безумовний непотріб. Цей світогляд відбивався у всіх творах. А втрачаючи з часом мистецькі здібності, він почав переносити його і на життя. Найперше, будучи таким, який є, він не мав справжніх друзів, був відлюдкуватий і підступний, і при цьому переконаний, що брак творчої наснаги треба компенсувати способом життя, інакше знудишся і скиснеш. По-друге, він не був певен, чи здатен на докори сумління, не помічав, що такі хитання властиві хіба що божевіль-

ним, — і мав муки совісті за різновид нервового виснаження. Так-так, адже людська психіка винятково крихка, тож як бодай трохи перенапружити мозок чи наразити його на незвичне подразнення, він негайно ослабне — від надміру навантаження, а не через аморальні вчинки. Отже, — розумував герой, — щоб не потерпати через злодіяння, психіку належить, по-перше, вводити в оману, а по-друге, знечулювати, поступово привчаючи до зла. «Уводити в оману» розумілося як «перекручувати логіку»: мовляв, нічого страшного, він просто вчитиметься незворушно триматися переконань. І, стежачи за станом психіки, почне з дрібних злодіянь, а згодом, без зайвого намислу, піде й на щось відчайдушне. План був готовий, тепер належало діяти — спокійно й потиху. Почав він з того, що обманював і підбурював, але так, щоб його мали за шляхетну людину й залишалися вдячні. Психіка, як він і прагнув, потроху знечулювалася, а сумління гризло дедалі менше. «Це ж треба!..» — дивувався він подумки.

І незабаром став справжнім утіленням диявола. «Що ще вдіяти, аби совість озвалася? Оце? Чи ось це?» — він заходив усе далі, аж урешті втямив, що паралізувати сумління остаточно допоможе найгірше — заподіяти комусь шкоду, сказати б, тілесну. Він став перебирати знайомих, шукаючи належну жертву.

Його переступ мусив бути «злом заради зла». Без жодних підстав... Чому? Бо інакше знайшлося б якесь моральне виправдання. Отже, жерт-

вою мала стати людина, з якою майже нічого не пов'язувало. На додачу, так його буде важче викрити. Справді, оступачити всіх, а потім попастися в лапи закону — значить звести все нанівець...

Отак він шукав і шукав, хто б задовольнив усі ці суворі умови, аж поки в поле зору потрапив певний чоловік.

Що ж привернуло увагу до того, хто в романі мав ім'я «Кодама»? Найперше, вони майже не перетиналися. Адже якось винюхують навіть досвідчених злочинців, які ретельно все готують і затирають усі сліди? Так, бо найголовніший слід, бодай слабкий, залишається — в сумлінні. Речові, зовнішні докази знищити можна. А от ті, що в душі, — навряд. Утім, якраз це його не турбувало: власне сумління він уже знечулив. Отже, як підійти до справи скрупульозно, можна затерти всі сліди: зовнішні й внутрішні, психічні й фізичні. Залишалось ось що. Атож, доказів не буде. Але ж він у таких справах новачок. А ну ж як через щось підуть плітки та поговори? Якщо на нього дивитимуться скося й матимуть за підозрілого, тут і до провалу недалеко. Той, кого він назвав у романі Кодамою, працював у жіночому журналі й кілька разів брав у головного героя інтерв'ю. Ще вони випадково зустрічались на вулиці й у кіно. Більше героя ні з цим чоловіком, ні з тим журналом нічого не пов'язувало. Але мало-помалу він багато з'ясував сам або принагідно підслухав. Наприклад, що той пішов з репортерів, переїхав до Омії, що в префектурі Сайтама, і зараз працював

у редколегії чийогось зібрання творів. Що вибирався в справах у Токіо двічі на тиждень — по понеділках і п'ятницях, там вечеряв, а між восьмою та дев'ятою годиною їхав додому потягом. Нарешті, жив він за околицею Омії, тому серед майже десятка кварталів від станції останні два були зовсім безлюдні. Насамперед, коли вони бачилися в кінотеатрі на Гіндзі, той чоловік після привітання мимрив щось на кшталт: «Буваю в Токіо по понеділках і п'ятницях», а наприкінці, особливо коли підводився, не дочекавшись кінця сеансу, — «Даруйте, що отак утікаю... Мушу бігти, бо їхати далеченько, а потяг не чекатиме», — й ішов, завжди десь о восьмій. Такі випадкові зустрічі трапилися разів п'ять чи шість. Коли ж приятель того чоловіка, теж репортер, завітав до героя, він звів розмову на життя поза містом, і той зауважив: «Так, на околицях непогано, але часом не надто зручно», а на доказ розповів докладно, де саме живе Кодама, як там порожньо й, либонь, небезпечно, якою дорогою доводиться йти від станції. І додав насамкінець: «Це ще нічого, коли вибираєшся двічі на тиждень, але не хотів би я там жити, якби мав їздити в Токіо щодня».

І це все він розвідав про Кодаму без того, щоб за ним шпигувати. Та хіба можна було б дошукатися більше про його пересування та спосіб життя за такого шапкового знайомства? Він дійшов висновку, що навряд чи хтось краще за Кодаму надається до втілення планів. Той, певна річ,